

7. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Text] / European Commission. – Brussels, 3.3.2010. COM (2010) 2020 final. – 39 p.

8. What is a Work Programme? Horizon 2020. The EU Framework Programme for Research and Innovation [Electronic resource] / European Commission. – Regime to access: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-work-programme>. – Title from screen.

9. The published text of the Rome Declaration EU [Electronic resource] / World.24-my.info. Online newspaper. – Regime to access: <http://world.24-my.info/the-published-text-of-the-rome-declaration-eu-2/> (23.03.2017). – Title from screen.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «Kyiv Academy for the Humanities» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

The Rome Declaration of the European Union 2017: the conceptual framework for further development

The purpose of this article is to analyze the conceptual basics for the further development of the European Union in the context of the provisions of the Rome Declaration of the European Union 2017. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: this Declaration combines a wide range of tasks that define the internal and external policies of the European Union for the next 10 years; all provisions of the Declaration require significant funds, which are currently not sufficient for their full implementation, and therefore it is sensible to develop an additional document in which it is necessary to clearly state the amount of expenditure for specific areas; strategically correct is that a wide range of issues grouped into four main points, which makes the document easier to perceive and understand; if the European Union manages to implement most of the provisions of this document, this will not only prove its right to exist, but it can also bring it to a new level of political, economic, social development and development in the field of security.

Keywords: European Union, Rome Declaration, cooperation, security, political processes, development.

* * *

УДК 323

Кравченко В. Ю.,
кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри гуманітарних наук, ДЗ «Дніпропетровська
медична академія МОЗ України» (Україна, Дніпро),
Politologdma@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО НАСИЛЛЯ В НЕДІЄЗДАТНИХ ДЕРЖАВАХ

Досліджено закономірності використання політичного насилля в умовах недієздатних держав під дією таких чинників, як: руйнування державної монополії на легітимне застосування примусу, транснаціоналізація злочинних і терористичних мереж, втрата контролю над кордонами і територією, довготривале етнічне і релігійне протистояння, глибока політична та економічна криза, посилення інтенсивності недержавного насилля. Визначено, що в умовах провалу і недієздатності державних інститутів відбувається стрімка активізація недержавних суб'єктів насилля, які приватизують силові функції держави і ставлять під загрозу її легітимність. Метою дослідження є виявлення шляхів і закономірностей використання політичного насилля в умовах руйнування легітимності державних інститутів.

Ключові слова: політичне насилля, недієздатні держави, легітимність, міжнародна безпека, конфлікт.

Дослідження проблематики політичного насилля завжди було тісно пов'язано з вивченням здатності державних інститутів гарантувати безпеку і монополізувати право на законне застосування примусу. Наприкінці ХХ століття дослідники, політики та журналісти почали активніше говорити про перетворення деяких слабких і бідних держав на головне джерело конфліктів із застосуванням політичного насилля. Погіршення економічної ситуації, руйнування державних інститутів, корупція і розширення кількості недержавних суб'єктів насилля перетворили такі держави на джерело загроз для міжнародної безпеки. У науковій літературі

з'явилося багато термінів, якими почали позначати такі держави – «недієздатні держави», «держави, що не відбулися», «слабкі держави», «квазідержави», «кризові держави», «гинучі держави», «зламани, крихкі, тінюві держави». Усі терміни і визначення вказували на головну особливість таких держав – нездатність виконувати свої базові функції, втрата легітимності і монополії на застосування сили, неефективність, нестабільність та нездатність гарантувати безпеку. В таких умовах, держава втрачає можливість ефективно функціонувати, підтримувати громадський порядок, збирати податки і надавати соціальні послуги. Саме тому, загострюється проблема розширення впливу недієздатних держав на глобальну безпеку і геополітичну рівновагу міжнародної політичної системи. Дослідження причин, умов і джерел політичного насилля на території таких державних утворень може стати важливим компонентом підвищення стабільності і ефективності інституту сучасної держави.

Останні декілька десятиліть проблема політичного насилля в недієздатних державах набула особливого поширення в наукових, політичних і дипломатичних колах. Першими, хто обгрунтував феномен недієздатних держав були дослідники Г. Хелман і С. Ратнер, які у 1992 році в журналі Foreign Policy наголосили на втраті такими державами контролю за власною територією і кордонами та руйнуванні легітимності офіційних органів влади у поєднанні з поширенням недержавних суб'єктів насилля [6, р. 4]. Стрімке зростання уваги дослідників до проблеми політичного насилля в недієздатних державах відбулося після терористичних атак 11 вересня 2001 року в США. Ці події продемонстрували, що такі держави можуть бути реальною загрозою не лише для власних громадян, але й для усієї міжнародної спільноти. Зокрема, в Стратегії національної безпеки США 2002 року недієздатні держави було віднесено до головних загроз, через перетворення їхньої території на неконтрольований простір, який ефективно можна використовувати терористичні організації. В дослідженнях К. Клеменса, Р. Гайса, Д. Тюрера, Р. Ротберга, Р. Джексона, О. Компанієць недієздатні держави почали розглядатися в якості джерела екстремізму, тероризму і громадянських війн, які можуть надавати безпечний притулок для терористичних організацій, підривати міжнародну безпеку і стабільність та «експортувати» політичне насилля далеко за межі своєї території. Сьогодні такі світові аналітичні центри і організації як Агентство з міжнародного розвитку, Світовий банк, Комісія США з національної безпеки та слабкості держав, Фонд миру, Інститут Брукінгса та Центр з вивчення кризових держав приділяють значну увагу вивченню проблеми політичного насилля і конфліктів в недієздатних державах.

Мета статті полягає у виявленні особливостей і закономірностей ескалації політичного насилля в умовах недієздатності, колапсу і втрати легітимності державних інститутів.

Посилення взаємозалежності та складності сучасного світу у поєднанні зі зростанням доступності зброї для недержавних суб'єктів насилля збільшило глобальні загрози, джерело яких почали вбачати у недієздатних державах. Територія таких держав стала місцем внутрішньодержавного збройного протистояння

між конкуруючими недержавними акторами, а також комфортним простором для акумуляції сил, тренування і підготовки атак міжнародними терористичними угрупованнями. Це фактично перетворило недієздатні держави на джерело міжнародного насилля, яке може загрожувати усім державам, незалежно від їхнього територіального розташування. З огляду на це, в сучасних умовах недієздатні держави перестали бути локальною загрозою і перетворилися на глобальну, надаючи притулок терористичним мережам, екстремістам та поширюючи зброю масового знищення.

Особлива увага дослідників політичного насилля до проблеми недієздатних держав пояснюється тим, що занепад державних інститутів у таких державах досить часто супроводжується тривалими громадянськими війнами, терористичними актами, поширенням недержавних військових формувань і руйнуванням монополії на легітимне застосування примусу. Окрім цього, збройне протистояння на території таких держав має властивість перетинати кордони і значно погіршувати регіональну стабільність, руйнуючи державні та соціально-політичні інститути в сусідніх державах. К. Ланкастер, вважає, що не можна залишати осторонь і той факт, що недієздатні держави надають притулок злочинним і терористичним організаціям, що можна розглядати в якості перетворення цих держав на джерело глобальних загроз для сучасної системи міжнародної безпеки [8, р. 293]. Це поставило під сумнів можливість таких держав відігравати роль ефективних гарантів безпеки у сучасній міжнародній системі. Уже в 1995 році в Порядку денному за ради миру ООН підкреслювалося, що колапс держави та її силових структур може суттєво підвищити рівень насилля, еміграції, невиконання життєво важливих функцій і підштовхнути громадян до об'єднання в альтернативні недержавні злочинні угруповання. Почала поширюватися думка, що саме недієздатні держави є першопричиною терористичних загроз і політичного насилля [3, с. 3].

Відомий дослідник Р. Ротберг зазначає, що головною відмінною ознакою політичного насилля у недієздатних державах є його тривалість, а не інтенсивність, руйнування легітимності державного примусу, відсутність економічного зростання, громадянське протистояння, корумпованість і слабкість державних інститутів, які більше нездатні задовольняти базові потреби громадян. Тобто, довготривале внутрішньополітичне насилля і конфлікти є невід'ємною ознакою колапсу держави і перетворення її на недієздатну. Іншим визначальним критерієм недієздатності державних інститутів він називає довготривалий глибокий політичний конфлікт із використанням насилля проти урядових сил [11, р. 9]. Така криза держави дає поштовх формуванню нових недержавних суб'єктів насилля, які користуючись владним вакуумом перебирають на себе частину державних функцій, підриваючи легітимність офіційних державних установ і руйнуючи монополію на застосування сили. Р. Ротбергу вдалося сформувати перелік показників, які визначають специфіку політичного насилля в таких державах: 1) нездатність захищати свій суверенітет і контролювати політичні процеси; 2) повна або часткова відсутність легітимності примусу; 3) участь або підтримка терористичної діяльності;

4) високий рівень насилля проти цивільних громадян; 5) довготривала громадянська війна; 6) етнічні, релігійні або мовні конфлікти; 7) прагнення заволодіти зброєю масового знищення. Узагальнюючи ці показники він висловив припущення, що: «Ситуація розпаду держави завжди створюється людьми; вона не може бути випадковістю, не може бути викликана географічними або екологічними факторами. Саме помилкові рішення лідерів руйнують будь-які форми політичного управління» [10, р. 93].

Американський дослідник Р. Джексон запропонував для недієздатних держав назву «квазідержави». Головним критерієм кризи дієздатності в таких державах є втрата контролю над територією і кордонами, а також руйнування державної монополії на легітимне застосування примусу. На його думку, такі держави характеризуються «негативним суверенітетом», нездатністю підтримувати публічний порядок і безпеку [7, р. 20]. В недієздатних державах процеси делегітимізації підривають систему конструктивного зв'язку між інститутами держави та суспільством, що послаблює державу і призводить до зростання насилля. Так стається через формування нових суб'єктів насилля між якими виникає конфлікт, що призводить до зростання політичного насилля, злочинності, втрати контролю над територією і кордонами, військових дій, релігійних, мовних або ідеологічних протистоянь, бідності, корупції, дитячої смертності і зниження тривалості життя. Українська дослідниця О. Компанієць серед визначальних ознак державної недієздатності називає тривале внутрішньодержавне збройне протистояння, неефективне державне управління, етнічні, мовні чи релігійні конфлікти, втрата контролю над кордоном, або частиною території, слабкість офіційних державних органів влади, високий рівень корупції, посилення соціально-економічної і політичної нерівності між громадянами, систематичні порушення прав людини [1, с. 136].

Фрагментація державних інститутів, економічний занепад, громадянські війни, падіння рівня безпеки та поширення екстремістських і терористичних організацій посилили зацікавленість дослідників проблемою природи політичного насилля і конфліктів у недієздатних державах. За даними дослідження Олівера Ная, специфіка політичного насилля у таких державах визначається трьома складовими: кризою безпеки, зниженням ефективності державних інститутів і руйнуванням монополії на легітимне застосування примусу [9, р. 3]. Схожу точку зору розділяє М. Мінаєв, який вважає, що більшість недієздатних держав мають схожий набір ознак, за якими їх можна ідентифікувати: втрата політичного контролю над власною територією, відсутність монополії на застосування сили, недієздатність правових і соціальних інститутів, втрата легітимності в очах міжнародної спільноти, використання терористичними і екстремістськими організаціями території таких держав, високий рівень внутрішньополітичного насилля [2, с. 87].

Незалежна громадська організація Фонд миру (Fund for Peace) щорічно публікує Індекс недієздатності держав (Fragile States Index), який є комплексним показником, що характеризує здатність (або нездатність) влади контролювати цілісність території, легітимність насилля, демографічну, політичну та економічну ситуа-

цію в державі. Цей Індекс розглядається в якості порівняльного аналітичного інструменту для прогнозування ризиків розв'язання політичних конфліктів. Розробником першого Індeksu недієздатних держав є Президент Фонду миру, політолог і експерт у сфері конфліктології Полін Бейкер, яка в 2005 році ініціювала вивчення проблемних аспектів у політиці слабких держав з метою мінімізації нестабільності і конфліктів. Для побудови Індeksu експерти Фонду миру протягом року аналізують держави за допомогою спеціального системного інструменту оцінки конфліктів. Основну увагу експерти зосереджують на діяльності 5 державних інститутів: політичного керівництва, армії, поліції, судової системи, громадських служб. Аналіз недієздатності здійснюється на основі 12 «індикаторів вразливості», які об'єднують у три групи: соціальні, економічні і політичні. Соціальні індикатори включають: рівень демографічного тиску та міграції; поширення серед суспільства невдоволених настроїв. Економічні показники вказують на: нерівність економічного розвитку; рівень економічної нестабільності. Політичні показники: рівень нелегітимності і кримінальності державних інститутів; якість соціально-політичних послуг; порушення прав людини; вплив недержавних суб'єктів на прийняття політичних рішень; ступінь зовнішнього втручання і верховенства права. За даними Організації в умовах недієздатних держав сьогодні проживає близько 2 мільярдів людей. Внаслідок високої політичної кризи і руйнування монополії на застосування сили такі держави як Сомалі, Чад, Гаїті, Ліверія, Ємен, Сирія, ЦАР можуть перетворитися на потенційне джерело сучасних регіональних і глобальних загроз [5].

К. Клеменс запропонував власний перелік показників, які вказують на нездатність держави ефективно виконувати свої функції: 1) поляризація між традиційними і модернізованими інститутами; 2) переважання зовнішніх джерел легітимності (влада спирається на зовнішню підтримку); 3) здійснення контролю у соціально-політичній сфері переходить від держави до представників общин і недержавних угруповань; 4) мобілізація релігійними лідерами широких мас населення і їхнє протистояння державним структурам; 5) втрата державними інститутами легітимності і нездатність здійснювати управління мирними засобами; 6) низький рівень безпеки та корупція [4].

Як ми бачимо, сучасні дослідження не дають остаточної відповіді про існування беззаперечних критеріїв, за якими ту чи іншу державу можна було б віднести до категорії недієздатних. Це значно ускладнює процес ідентифікації таких держав і послаблює можливість для запобігання державного руйнування у різних регіонах. Відсутність єдності серед дослідників у визначенні критеріїв, за якими ту чи іншу державу можна було б віднести до категорії недієздатних, не сприяє кращому розумінню цього феномену і його загроз.

Прагнучи врегулювати глобальні безпекові питання і вирішити проблему недієздатності державних інститутів у різних частинах світу міжнародне співтовариство вибудувало декілька стратегій відновлення ефективного державного управління і зниження інтенсивності насилля. Ці стратегії передбачають надання технічної, фінансової і консультативної допомоги урядам таких

країн для зміцнення конституційно-правових норм, розбудови незалежної і ефективної судової системи, проведення вільних і конкурентних виборів, навчання поліції, боротьби з корупцією та економічних перетворень. Інколи, такі стратегії можливо реалізувати лише через встановлення тимчасових перехідних державних адміністрацій. Однак, такий сценарій має свої ризики, бо загрожує втратою для такої держави власного суверенітету і перехід на невизначений час під зовнішнє управління, що може ще більше поглибити кризу і внутрішньополітичні конфлікти із застосуванням насилля. Останньою тенденцією у питаннях обмеження політичного насилля і конфліктів в недієздатних державах стало прагнення до локалізації проблеми, що передбачає послаблення збройного протистояння, зменшення імовірності перетікання насилля через кордони, припинення вимушеного переміщення громадян. Варто також згадати, що існує небезпека маніпуляції концепцією «недієздатних держав». Зокрема, звинувачення певної держави у недієздатності може стати методом обґрунтування і виправдання гуманітарних інтервенцій, військових втручань, боротьби проти тероризму і зброї масового.

Висновки. Концепція недієздатних держав дозволяє проаналізувати специфіку сучасного політичного насилля, нестабільності, глобальних загроз і гуманітарних катастроф, джерело, яких знаходиться у руйнуванні державної монополії на легітимне застосування примусу. Зокрема, було встановлено, що інтенсивність насилля зростає пропорційно послабленню державних інститутів, що найчастіше спричинено трьома групами криз: економічною, політичною і кризою легітимності офіційної влади. У таких умовах держава втрачає свій статус єдиного суб'єкта легітимного примусу, а отже, не може гарантувати безпеку і правосуддя, що призводить до стрімкого зростання недержавних та неформальних інститутів, які заповнюють функціональний вакуум, що утворився від занепаду держави. Такі територіальні утворення використовуються транснаціональними терористичними, екстремістськими і кримінальними угрупованнями, що посилює інтенсивність невідомого насилля проти цивільних громадян.

Список використаних джерел

1. Компанієць О. В. Концептуалізація недієздатних держав як акторів міжнародної системи / О. В. Компанієць // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2016. – Вип.23 (2). – С.135–141.
2. Минаєв М. В. Проблематика «слабких государств» в американской аналитике / М. В. Минаєв // Международные процессы. – 2007. – Т.5. – №2 (14). – С.86–94.
3. СППРІ 2015: Щорічник: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. – К.: Заповіт, 2016. – 688 с.
4. Clements K. Note on building effective, legitimate and resilient state institutions / Kevin Clements [Electronic resource]. – Access mode: http://siteresources.worldbank.org/EXTLICUS/Resources/5117771224016350914/54745001257529177557/Notes_Clements_Institution_Building_HS_Apr8_09.pdf.
5. Fragile States Index 2016 [Electronic resource]. – Access mode: <http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2016>.
6. Helman G. Ratner S. Anarchy rules: Saving Failed States / G. Helman, S. Ratner // Foreign Policy. – 1992. – Vol.89. – №3. – P.3–20.
7. Jackson R. Quasi-States: Sovereignty, International Relations, and the Third World / R. Jackson. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 225 p.
8. Lancaster C. Failing and Failed States: Toward a Framework for U.S. Assistance. – Washington, D.C., 2006. – P.285–305.

9. Nay O. «Fragile and failed states: Critical perspectives on conceptual hybrids» / Olivier Nay // *International Political Science Review*. – 2013. – №3. – P.1–16.

10. Rotberg R. The New Nature of Nation–State Failure / R. Rotberg // *The Washington Quarterly*. – 2002. – Vol.25. – №3. – P.85–96.

11. Rotberg R. Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators / R. Rotberg. – Washington, D.C., 2003.

References

1. Kompaniyets O. V. Kontseptualizatsiya nediyezdatnykh derzhav yak aktoriv mizhnarodnoyi systemy / O. V. Kompaniyets // *Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrainy*. – 2016. – Vyp. 23 (2). – S.135–141.

2. Minaev M. V. Problematika «slabykh gosudarstv» v amerikanskoj analitike / M. V. Minaev // *Mezhdunarodnye processy*. – 2007. – T.5. – №2 (14). – S.86–94.

3. SIPRI 2015: Shchorichnyk: Ozbroyennya, rozbroynennya ta mizhnarodna bezpeka. – K.: Zapovit, 2016. – 688 s.

4. Clements K. Note on building effective, legitimate and resilient state institutions / Kevin Clements // [Electronic resource]. – Access mode: http://siteresources.worldbank.org/EXTLICUS/Resources/5117771224016350914/54745001257529177557/Notes_Clements_Institution_Building_HS_Apr8_09.pdf.

5. Fragile States Index 2016 [Electronic resource]. – Access mode: <http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2016>.

6. Helman G. Ratner S. Anarchy rules: Saving Failed States / G. Helman, S. Ratner // *Foreign Policy*. – 1992. – Vol.89. – №3. – P.3–20.

7. Jackson R. Quasi–States: Sovereignty, International Relations, and the Third World / R. Jackson. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 225 p.

8. Lancaster C. Failing and Failed States: Toward a Framework for U.S. Assistance. – Washington, D.C., 2006. – P.285–305.

9. Nay O. «Fragile and failed states: Critical perspectives on conceptual hybrids» / Olivier Nay // *International Political Science Review*. – 2013. – №3. – P.1–16.

10. Rotberg R. The New Nature of Nation–State Failure / R. Rotberg // *The Washington Quarterly*. – 2002. – Vol.25. – №3. – P.85–96.

11. Rotberg R. Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators / R. Rotberg. – Washington, D.C., 2003.

Kravchenko V. Yu., PhD in Political Science, senior lecturer of the humanities department «Dnepropetrovsk Medical Academy» (Ukraine, Dnipro), Politologdma@gmail.com

Features of political violence in failed states

Investigated the patterns of the use of political violence in conditions of failed states under the influence of such factors as: destruction of the state monopoly on the legitimate use of force, transnationalization of criminal and terrorist networks, loss of control over borders and territory, long-term ethnic and religious confrontation, deep political and economic crisis, intensification of intensity non-state violence. It is determined that in the conditions of failure and incapacity of state institutions, non-state actors of violence are rapidly becoming active, which privatize the power functions of the state and jeopardize its legitimacy. The purpose of the study is to identify ways and patterns of using political violence in the context of the destruction of the legitimacy of state institutions.

Keywords: political violence, failed states, legitimacy, international security, conflict.

* * *

УДК 321.323

Мамедали Ф.,
преподаватель кафедры «Политологии
и политического управления»,
Академия Государственного Управления
при Президенте Азербайджанской Республики
(Азербайджан), m.farrukhov@mail.ru

ЭВОЛЮЦИЯ ГЕОПОЛИТИКИ И ТРАНСФОРМАЦИЯ ВОСПРИЯТИЯ КАТЕГОРИИ ПРОСТРАНСТВА В ГЕОПОЛИТИКЕ

Исследуются этапы процесса становления и развития геополитики. А также дается краткая характеристика и специфические черты каждого этапа. Особое внимание уделяется категории пространства, как основной категории геополитики. Следуя логике выделенных этапов развития геополитики, в статье анализируется трансформация восприятия категории

пространства. В статье рассматриваются различные современные подходы понимания категории пространства в современной геополитике.

Ключевые слова: пространство, политическое пространство, геоэкономическое пространство, военно-силовое пространство, информационное пространство, геокультурное пространство.

(статья друкується мовою оригіналу)

Геополитика, являясь сравнительно молодой наукой, в процессе своего становления и генезиса прошло несколько этапов. Данные этапы как нам представляется, возможно условно разделить на ниже следующие.

Первый этап можно охарактеризовать как классический, где геополитика понимается как наука об отношении земли и политических процессов. В целом геополитика этого этапа основывается на органистическом подходе, и принципе географического детерминизма. Как отмечает Мухаев, можно выделить две фазы классической геополитики: первая фаза, автор условно называл протогоеополитикой, зародившейся на ранних стадиях исторического развития человеческого общества и продолжавшейся до первой промышленной революции, в которой господствовал принцип «почвы и крови»; вторую фазу он именует конфронтационная геополитика, которая охватывала период первой промышленной революции.

Основными тезисами геополитики этого этапа, можно считать тезисы общей программе геополитики, которые были опубликованы в 1928 г. за подписью К. Хаусхофера и ведущих редакторов «Журнала геополитики» (Маулем, Вовинкелем, Россом) во вступительной статье к сборнику «Основы построения геополитики» («Bausteine zur Geopolitik»):

1. Геополитика есть учение о зависимости политических событий от земли.

2. Она опирается на широкий фундамент географии, в особенности политической географии как учения о политических пространственных организмах и их структуре.

3. Постигаемая географией сущность земных пространств дает геополитике те рамки, внутри которых должен совершаться ход политических событий, для того чтобы им был обеспечен длительный успех. Носители политической жизни будут, разумеется, временами выходить за эти рамки, однако раньше или позже зависимость от земли непременно даст о себе знать.

4. В духе такого понимания геополитика стремится дать оружие для политического действия и сделаться путеводительницей политической жизни.

5. Тем самым геополитика становится нормативной наукой, способной вести практическую политику до того пункта, где необходимо оторваться от твердой почвы. Только так может совершиться скачок от знания к умению, а не от незнания; в последнем случае он, безусловно, больше и опаснее.

6. Геополитика стремится и должна стать географической совестью государства» [13, с. 117].

В основе классических геополитических концепций лежат географические параметры территории. Общим для них, выражаясь словами С. Козна, является то, что «в основе географического мышления лежит пространственная дифференциация. Дифференциация политических явлений в зависимости от места и составляет суть политической географии» [15, с. 6]. Основными